Цана 30 н. фэн.,
для заграніцы—50 н. фэн.

БАЦЬКАЎШЧЫНА

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“ | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND“ | LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“

№ 64 — 5 лістапада 1950 — ГОД ВЫДАНЬНЯ 3

Навука з Карэі

Вайна у Карэі, справакаваная й успамаганая чырвонай Масквой, сталася грознай перасьцярогай для дэмакратычнага Захаду, што ужо наступіу апошні мамэнт, каб ратавацца перад няухільнай загрозай інвазыі сусьветнага камунізму. Яна канчальна разьвеіла зманлівыя ілюзыі, што ведзеная ад даужэйшага часу Саветамі халодная вайна не прадстауляе яшчэ непасрэднай небясьпекі гарачае вайны ды што з Савецкім Саюзам яшчэ можна будзе дагаварыцца на шляху дыпляматычным.

У вабліччы выпадкау, што разыграліся на Далекім Усходзе, Захад пабачыу свае дасюлешнія памылкі у ягоных дачыненьнях з камуністычным Усходам. Ен пачау разумець, што каб уратавацца, неабходна паддаць грунтоунай рэвізыі сваю дасюлешнюю палітыку ды распачаць новы курс як у галіне мілітарнай, гэтак і палітычнай.

Вось чаму карэйскія падзеі зьяуляюцца вельмі важным зваротным пунктам у гісторыі міжнародных узаемадачыненьняу пасьля другое сусьветнае вайны.

ЗА СВАБОДНУЮ, НЕЗАЛЕЖНУЮ Й ЗАДЗІНОЧАНУЮ КАРЭЮ

Калі 27 чэрвеня амэрыканскія збройныя сілы на загад прэзыдэнта Трумана адплылі з далекаусходніх базау на Карэю і калі потым амаль усе дэмакратычныя дзяржавы Задзіночаных Нацыяу адна за другой пачалі далучацца да збройнай акцыі супраць агрэсара, дык аснауной мэтай гэтых мерапрыемствау было адагнаньне пауночна-карэйскай арміі да 38 паралелі й устанауленьне таго стану, які там існавау да часу узьнікненьня канфлікту. Ясна, што такая пастаноука справы не магла разьвязаць ані нацыянальнай праблемы карэйскага народу, ані стацца тэй магутнай ідэйнай сілай, якая змабілізавала-б народы сьвету на змаганьне з камунізмам. Такая ідэя выглядала тым больш рэакцыйнай у вабліччы выкінутага камуністымі лезунгу, які дамагауся поунага нацыянальнага вызваленьня й унезалежненьня ад каляніяльнага вызыску Захаду як Карэі, гэтак і усіх народау Азіі.

Таму Захад, а у першую чаргу Амэрыка, стыкнуушыся гэты раз з камунізмам не у дыпляматычных кабінэтах, але на полі бою, мусіу зразумець, што ягонае імкненьне да захаваньня «статусу кво» і падзелу сьвету на сфэры уплывау есьць ягонай капітуляцыяй перад камунізмам і галоунай прычынай карэйскай трагэдыі. Першая Амэрыка зрывае із сваей дасюлешняй лініяй, калі прэзыдэнт Труман у сваей радыя-прамове 2 верасьня заявіу, што імкненьнем ЗША есьць „свабодная, незалежная й задзіночаная Карэя“ і „Свабода для усіх народау Далекага Усходу“.

Наступным крокам у гэтым кірунку была рэзалюцыя, прынятая нядауна цяперашняй асамблеяй ЗН, якая даручыла галоунакамандуючаму збройнымі сіламі ЗН у Карэі перайсьці 38 рауналежнік з мэтаю правядзеньня усіх мерапрыемствау дзеля устанауленьня вольнай, незалежнай і задзіночанай Карэі.

На моцы гэтага збройныя сілы Задзіночаных Нацыяу 8 кастрычніка перайшлі 38 рауналежнік і апэ[illegible]юць цяпер на бальшыні тэрыторыі Пауночнай Карэі.

Гэты крок на Карэі есьць першым актам зарваньня із дасюлешняй палітыкай захаваньня „статусу кво“, якая кінула у няволю цэлы рад волялюбных народау і якая каштавала шмат крыві й амэрыканскім жаунерам ды жаунерам іншых вольных народау, што змагаюцца на Карэі. У гэтым вялікае гістарычнае значэньне гэтага акту.

МІЛІТАРНАЯ МАБІЛІЗАЦЫЯ ЗАХАДУ

Калі халодная вайна раптоуна перайшла у фазу гарачае вайны, Захад аказауся мілітарна да яе непрыгатаваным. Выпадкі у Карэі як ня трэба лепей гэта паказалі, калі збройныя сілы Амэрыкі, успамаганыя як сіламі паудзенна-карэйскае арміі, так і сіламі іншых дзяржавау ЗН, паносячы усьцяж вялікія страты, толькі пасьля трох месяцау зацягае абароны змаглі перайсьці да контрафэнзывы. І гэта сталася, толькі на тэрыторыі невялічкае Карэі а што-ж гаварыць пра эвэнтуальнае выступленьне усіх сілау Савецкага Саюзу супольна зь ягонымі сатэлітамі на усіх фронтах? Абліч энгні пэсымістых, што Саветы за некалькі дзен занялі-б усю Эуропу, не напатыкаючы на сур'езны супраціу, маглі-б стацца рэальным фактам. Бо-ж, як алярмавау пару месяцау таму назад Чэрчыль, у той час, калі Саветы маюць сяньня пад зброяй 175 дывізыяу арміі, гатовай у кажны мамэнт рынуцца на падбой Эуропы, дзяржавы Атлянтычнага пакту распараджаюцца усяго толькі 12 дывізыямі...

Усе гэта прымусіла Захад раптоуна схамянуцца й шпаркімі тэмпамі адрабляць недаробленае у галіне збраеньняу. Таму увесь заходні сьвет на чале з Амэрыкай стаіць сяньня пад знакам пасьпешнае мабілізацыі сваіх сілау. Асабліва вялізарныя высілкі кладзе у гэтым кірунку Амэрыка, якая уводзіць у свой бюджэт проста астранамічныя сумы на збраеньне свае собскае, як і на збройную помач дзяржавам Заходняе Эуропы, а таксама павялічвае да нябывалых разьмерау прадукцыю зброі. Апошняй пастановай ЗША есьць павялічэньне амэрыканскае арміі да двух мільенау жаунерау.

У сьлед за Амэрыкай ідуць дзяржавы Заходняе Эуропы, перадусім Вялікабрытанія й Францыя, дзе таксама уводзяцца законы аб павялічэньні арміі, прадаужэньні тэрміну вайсковае службы ды павялічэньні й прысьпяшэньні збраеньняу. Завяршэньнем гэтых абаронных мерапрыемствау была нядауняя пастанова Рады 12 міністрау Атлянтычнага пакту аб стварэньні супольнай эурапэйскай арміі пад цэнтральным камандаваньнем і у такой сіле, каб яна магла адстрашыць кажнага напасьніка й забясьпечыць абарону Эуропы.

І калі камуністычная агрэсыя на Захадзе так хутка яшчэ не загражае, то Эуропа будзе мілітарна прыгатаванай, каб бараніцца. Калі-ж аднак Саветы не захочаць чакаць, пакуль яна належна узброіцца, і калі у плянах Крамля ляжыць яе заатакаваць як найхутчэй, то

(Працяг на 4 балоне)

СУПОЛЬНЫМІ СІЛАМІ!

У артыкуле «Неадкладная Справа», зьмешчаным у папярэднім нумары «Бацькаушчыны», мы заалярмавалі нашае грамадзянства з прычыны жахлівага заняпаду беларускае прэсы на эміграцыі, нязвычайна шкоднага для нашай нацыянальнай справы, як і выказалі неабходную патрэбу ейнага аднауленьня й ажыуленьня. Мы таксама сьцьвердзілі, што пры наяунасьці добрае волі нашае эміграцыі й мінімальнай ахвярнасьці зь ейнага боку існуюць аднак дастатковыя магчымасьці стварэньня супольнымі сіламі нашых суродзічау двух цэнтральных прэсавых органау на чужыне: аднаго у Эуропе, а другога за акіянам—у ЗША. Пры гэтым яны не павінны былі-б быць лякальнымі органамі, прысьвечанымі толькі патрэбам беларусау тых краінау, у якіх яны выходзілі-б, але органамі цэнтральнымі, якія абслугоувалі-б нашую эміграцыю ува усім сьвеце і утрымліваліся-б за ейныя сродкі.

Дык разумеючы вялізарную ролю прэсы у нашым нацыянальна-вызвольным руху, «Бацькаушчына» й бярэ на сябе заданьне стацца адным із гэтых цэнтральных прэсавых органау, які будзе выдавацца на эурапэйскім кантынэнце—у Нямеччыне.

З гледзішча на невялікую колькасьць нашае эміграцыі ня можа быць і мовы аб тым, каб „Бацькаушчына“ змагла існаваць толькі із падпісной платы чытачоу ды прадажы паасобных эгзэмплярау газэты. Для гэтага неабходнымі зьяуляюцца скромныя, але сталыя ахвяры нашага грамадзянства з усіх краінау ягонага расьсяленьня. Дык да добрае волі нашых суродзічау на эміграцыі і іхнага зразуменьня вялікай нацыянальнай важнасьці распачатай намі справы тутака й зьвяртаемся. Не павінна быць аніводнага Беларуса, незалежна ад таго, у якую частку сьвету закінуу яго выгнанскі лес, які-б ня дау маленькай часткі свайго месячнага заработку на утрыманьне й пашырэньне роднага друкаванага слова.

Маючы за заданьне абслугоуваньня усяго нашага эміграцыйнага грамадзянства, „Бацькаушчына“ будзе газэтай апартыйнай: ейныя балоны будуць зауседы даступныя для людзей розных палітычных паглядау і перакананьняу, калі яны ня будуць пярэчыць ідэі незалежнасьці Беларусі й прынцыпам дэмакратызму. Служэньне беларускай вызвольна-незалежніцкай ідэі, ейнае паглыбленьне сярод раськінутых па цэлым сьвеце нашых суродзічау, ейнае папулярызаваньне й дэманстраваньне перад нашымі бліжэйшымі й далейшымі суседзямі й заходнім дэмакратычным сьветам, як і станоу-

(Працяг на 2 балоне)

За Свабоду для усіх Народау!

У сваей нядаунай радыяпрамове да амэрыканскага народу прэзыдэнт Труман заявіу, што асновай далекаусходняй палітыкі Амэрыкі будзе цяпер:«Вольная, незалежная й задзіночаная Карэя» і «Свабода для усіх народау Далекага Усходу». Гэтая заява прэзыдэнта ЗША адкрывае новую балону у гісторыі паваеннага сьвету, яна есьць азнакаю перастауленьня палітыкі заходніх дэмакратыяу на новы шлях у дачыненьні да Далекага Усходу.

Да гэтага часу далекаусходняя палітыка Захаду базавалася на прынцыпе утрыманьня таго стану, які там існавау дагэтуль. Гэты стан у дачыненьні да Карэі абазначау ейны падзел на дзьве сфэры уплывау: савецкую й амэрыканскую, а у дачыненьні да усяго Далекага Усходу утрыманьне й надалей сотняу мільенау народу у поукаляніяльнай залежнасьці.

Дык ясна, што захаваньне «статусу кво» на Далекім Усходзе не магло стацца тэй вялікай жывой ідэяй, якая—б змагла заспакоіць нацыянальныя імкненьні народау Азіі й спараліжаваць сярод іх камуністычныя уплывы. Бо якраз Саветы прапагуюць увесь час насьпелую сярод народау Усходу ідэю поунай дзяржаунай незалежнасьці й нацыянальнага вызваленьня з пад панаваньня капіталістычнага сьвету. Кідаючы клічы «Азія для Азіятау», савецкая прапаганда маскуе пад імі свае запраудныя мэты—«Азія для Масквы». Але мільенныя масы Азіі, не разумеючы запраудная мэты бальшавіцкай прапаганды й не адчуушы на собскай скуры камуністычнага ярма, адносіліся з наіуным даверам да фальшывых словау, што ішлі з Масквы. Цяпер—жа, пасьля заявы амэрыканскага прэзыдэнта, магутнае аружжа, якое выкарыстоувала Масква на шкоду народау Азіі, вырвана зь ейных рук для іхнага дабра. У гэтым і заключаецца вялікае гістарычнае значэньне новай далекаусходняй палітыкі дэмакратычнага Захаду, запачаткаванай заявай прэзыдэнта Трумана.

Але чаму свабода для народау толькі Далекага Усходу? Чаму у гэтай гістарычнай дэклярацыі не знайшлося слоу, якія гарантавалі—б свабоду народам, паняволеным бальшавізмам, народам сярэдняусходняй Эуропы й падсавецкай Азіі?

Заява прэзыдэнта Трумана, гарантуючая свабоду усім народам Далекага Усходу, была зробленая бясспрэчна у сувязі з вайной у Карэі й пашырэньнем камуністычных уплывау на усе народы Далекага Усходу. Яна мела на мэце вырваць гэтыя народы з пад уплывау Масквы, выкарыстаць іх для справы дэмакрацыі, зрабіць іх сваімі саюзьнікамі а ня ворагамі.

Але ці—ж нашыя народы, якія увесь час крывавяцца у змаганьні з бальшавізмам за сваю вольнасьць і незалежнасьць, сілаю заграбленую ім камуністычнай Масквой, не заслужылі у вачох Захаду на свае прыроднае права быць свабоднымі?

Бо ясна, што камуністычная агрэсыя, у проціувагу якой была зробленая заява прэзыдэнта Амэрыкі, загражае ня толькі на Далекім Усходзе; яна загражае на цэлым сьвеце, асабліва у Эуропе. Не падлягае найменшаму сумліву факт, што загроза трэйцяй сусьветнай вайны, якую усімі спосабамі стараецца справакаваць Савецкі Саюз, есьць зусім рэальнай загрозай. Яна можа выбухнуць у кажны мамэнт, з чым сяньня сур'езна лічыцца дэмакратычны Захад і да чаго сяньня зь нябывалым укладам сілау і матарыяльных рэсурсау пасьпешна прыгатауляецца. І тады, у мамэнт выбуху новай сусьветнай вайны лес сьвету будзе вырашацца не на Далекім Усходзе, ня у іншай часьці

(Працяг на 2 балоне)

ЗА СВАБОДУ ДЛЯ УСІХ НАРОДАУ!

(Заканчэньне)

сьвету, але у сэрцы самога бальшавізму—на ягонай собскай тэрыторыі.

І тады нашыя народы, паняволеныя чырвонай Масквой і загартаваныя у бесьперапынным змаганьні з бальшавізмам, адыграюць бясспрэчна не апошнюю ролю. А сяньня народы гэтыя—прыродныя саюзьнікі Захаду. Аднак гэтыя народы не знаходзілі да апошняга часу й не знаходзяць сяньня з боку Захаду ня толькі падтрыманьня у сваім змаганьні супраць камунізму, — што было—б зусім натуральным зьявішчам— але навет адказныя палітычныя дзейнікі заходніх дзяржау, стараючыся быць цераз меру ляяльнымі да свайго фальшывага й здрадзіушага іх саюзьніка, яшчэ зусім нядауна навет і не цікавіліся тым, што творыцца па той бок зялезнай заслоны.

Больш таго! Заходні сьвет ня мае яшчэ выпрацаванай праграмы упарадкаваньня Усходу эуропы й падсавецкай Азіі на выпадак перамогі у будучай вайне. Калі—б, прыкладам, вайна пачалася, а гэта можа стацца у кажны мамэнт, то заходні жаунер быу—бы змушаны йсьці на Усход толькі з нэгатыунымі лезунгамі зьнішчэньня камунізму, не даючы узамен нічога пазытыунага, што адказвала—б прыродным інтарэсам і нацыянальным імкненьням падсавецкіх народау. З такімі лезунгамі йшоу на Усход Гітлер і толькі з гэтае прычыны быу там пабіты.

Расейскія эміграцыйныя колы стараюцца сяньня за усякую цану пераканаць Захад, што калі пойдзе ен на Усход з плянамі разьдзелу расейскае імпэрыі на нацыянальныя дзяржавы паняволеных ей народау, дык пацерпіць поуную няудачу, бо у такім выпадку быццам увесь расейскі народ стане у вабароне «единой и неделимой», хоць—бы навет і бальшавицкай Расеі. Што такая прапаганда расейскіх эміграцыйных палітыкау зьяуляецца інсьпіраванай камуністычнай агентурай з мэтаю запалоханьня Захаду перад справядлівым разьвязаньнем усходняе праблемы, без чаго усякая вайна з Саветамі была—б асуджаная на няудачу, няма патрэбы й даказваць. Але таксама лішнім было—б даказваць, што расейская шматмільенная маса, расейскі селянін і работнік зьяуляюцца аж у такой ступені, зацікауленымі у паняволеньні чужых сілаю надбітых расейскімі царамі, а потым бальшавікамі нерасейскіх народау, што навет згадзіліся—б лепш астацца й надалей у бальшавіцкай няволі чымсьці страціць чужыя ім землі. Толькі збанкрутаваныя расейскія эміграцыйныя палітыканы тыпу Керэнскага ці замаскаваныя бальшавіцкія агенты могуць яшчэ ставіць у наш век дэмакратызму аж такія антыдэмакратычныя дамаганьні, толькі яны могуць так фанатычна абараняць імпэрыялізм Масквы у пэрыяд такога наглага наступу перафарбаванага на чырвоны колер гэтага імпэрыялізму.

Аднак сярод некаторых уплывовых палітыкау Захаду, асабліва у ЗША, нямала яшчэ такіх, што сур'езна прыслухоуваюцца да голасу Керэнскага й яму падобных, таго Керэнскага, які у свой час палажыу найвялікшыя заслугі для перамогі камунізму у Расеі і які яшчэ сяньня мае сьмеласьць заяуляць, што для яго лепш «единая неделимая» Расея із Сталінам на чале, чымсьці Расея этнаграфічная без народау, ею паняволеных.

Сьцьвярджаючы гэтыя сумныя для нас факты, якімі есьць недаацэньваньне Захадам вялізарнай ролі паняволеных народау у іхным змаганьні з бальшавізмам ужо сяньня і неразуменьне іхных запраудных нацыянальных імкненьняу, мы аднак далекія ад пэсымізму.

Ня толькі будучая сусьветная вайна будзе ведзеная у імя свабоды народау і дзяржаунае незалежнасьці для тых, што да яе імкнуцца, але на гэтым і толькі на гэтым прынцыпе мусіць перабудоувацца пасьля вайны уся адна шостая часьць сьвету, паняволеная сяньня бальшавіцкай Расеяй. Есьць фактам бясспрэчным, што Ялта, Тэгэран і Патсдам, што падзялілі сяньняшні сьвет на сфэры уплывау, болей ужо не пауторацца. Пастановы Ялты, Тэгэрану й Патсдаму, якія былі банкроцтвам дэмакратызму й капітуляцыяй заходняга сьвету перад камунізмам коштам вольнасьці й незалежнасьці цэлага раду волялюбных народау, толькі узмоцнілі расейска—бальшавіцкі імпэрыялізм і прывялі да сучаснага сусьветнага крызысу. А утрыманьне будучай, хоць і не бальшавіцкай Расеі на прасторы аднэй шостай часьці сьвету з цэлым радам народау, што імкнуцца да вольнасьці й незалежнасьці, ні у чым істотным сяньняшняга стану рэчау не зьмяніла-б. Заходні сьвет не захоча болей несьці вялізарных ахвярау крыві па тое, каб на месцы аднаго імпэрыялізму, як гэта было у другую сусьветную вайну, спрычыніцца да паустаньня імпэрыялізму новага.

Таму мы маем поуныя падставы верыць у палітычны розум заходняга сьвету, які ня толькі у імя вызнаванай ім дэмакратычнай ідэі, ня толькі у імя нашых прыродных нацыянальных правоу, але так-жа і у імя собскага інтарэсу сваіх дасюлешніх памылак болей не пауторыць.

Далекаусходная палітыка заходніх дзяржавау вызначалася дагэтуль таксама апартунізмам і традыцыйным падтрымліваньнем таго стану, які панавау дагэтуль на Усходзе. Калі-ж аднак заходні сьвет стыкнууся непасрэдна з праблемаю Далекага Усходу, дык зразумеу, што у інтарэсах сваіх собскіх мусіць распачаць новы палітычны курс згодна з нацыянальнымі інтарэсамі азіяцкіх народау.

Такую самую лінію будзе змушаны заняць Захад і у дачыненьні да народау, паняволеных бальшавіцкай Расеяй, калі непасрэдна стыкнецца з праблемаю падбальшавіцкага прастору. Таму мы верым, што пасьля лезунгу «Свабода для усіх народау Далекага Усходу» будзе хутка пастаулены таксама лезунг—«Свабода усім народам, паняволеным бальшавізмам!»

Язэп Каранеускі.

Ганебны Чын Чырвонае Масквы

Замыкаючы гэты нумар «Бацькаушчыны», мы атрымалі за пасярэдніцтвам «Беларускага Эміграната», шго выходзіць у Канадзе, жахлівую вестку аб тым, што на працягу двух гадоу у Беларусі расстраляна бальшавікамі 13,325 беларусау. Аб гэтым гаворыць нядауна выдадзеная у Канадзе у ангельскай мове брашура-прэзыдэнта БНР М. Абрамчыка п. н. «Я абвінавачваю Крэмль у забойстве майго народу», у якой апублікаваныя тайныя дакумэнты пракуратуры НКВД , што папалі у рукі ураду БНР. У гэтых дакумэнтах Масква сама прызнаецца да расстрэлу 13,325 беларусау бязь ніякага суду й працэсуальных фармальнасьцяу.

Адкладаючы зь незалежных ад нас прычынау падробнае абзнаямленьне нашых чытачоу з гэтым чарговым і найбольш жахлівым крывавым актам Масквы над безбаронным беларускім народам, мы заклікаем усю беларускую эміграцыю у цэлым сьвеце падняць магутны голас пратэсту перад усім культурным сьветам, у першую чаргу перад Задзіночанымі Нацыямі, пленарная сэсія якіх якраз цяпер адбываецца у Нью-Ерку.

Бязьвінная кроу нашых Суродзічау, пралітая на загад Масквы, дамагаецца помсты усяго беларускага народу. І час гэтае помсты хутка надыйдзе!

Сьмерць Змагара за вызваленьне Украіны

Як паведаміла Прэсавае Бюро Замежнага Прадстауніцтва Украінскай Галоунай Вызвольнай Рады, 5 верасьня селета у весцы Білагоршча каля Львова пау геройскай сьмерцю у змаганьні з маскоуска-бальшавіцкімі акупантамі Правадыр Украінскага Вызвольнага Руху на бацькаушчыне, Старшыня Кірауніцтва Арганізацыі Украінскіх Нацыяналістых, Старшыня Гэнэральнага Сакратарыяту Украінскай Галоунай Вызвольнай Рады і Вярхоуны Камандзір Украінскай Паустанскай Арміі генэрал Тарас Чупрынка.

Гэтая падзея спавіла глыбокім сумам увесь Украінскі Народ, бо у васобе сьветлай памяці генэрала Чупрынкі ен страціу найвыдатнейшага змагара за вызваленьне Украіны, пад якога геніяльным кірауніцтвам Украінская Паустанская Армія увесь час наносіла крывавыя удары маскоуска-бальшавіцкаму акупанту, маніфэстуючы адначасна найбольш вымоуна непахісную волю Украінскага Народу жыць вольным і незалежным жыцьцем. Таму гэтая балючая страта для Украінскага Народу можа быць

(Заканчэньне на 3 балоне)

Супольнымі Сіламі!

(Заканчэньне)

кае змаганьне з маскоуска-бальшавіцкім і наагул расейскім імпэрыялізмам ды усякімі іншымі імпэрыялізмамі, што паняволяць сяньня або імкнуцца паняволіць наш край і волялюбны беларускі народ—аснауная мэта „Бацькаушчыны“. Шляхам глыбокае й усестароньняе аналізы нашага грамадзкага й палітычнага жыцьця на фоне міжнародных падзеяу, паказваньня актуальных патрэбау дня ды аб'ектыунага асьвятляньня нашае запрауднасьці мы будзем змагацца за вышэйшы узровень нашае дзейнасьці на чужыне як у галіне палітычнай, нацыянальна - грамадзкай, гэтак і культурнай.

Выходзячы з гэтага, балоны „Бацькаушчыны“ галоуным чынам будуць прысьвечаныя беларускім нацыянальным праблемам і практычным патрэбам нашае эміграцыі, апрача гэтага будуць асьвятляцца й важнейшыя пытаньні сусьветнае палітыкі нашых дзен.

Бяручы на сябе цяжкі й адказны абавязак аднауленьня й далейшага выдаваньня „Бацькаушчыны“, мы запэуняем, што гэты абавязак выканаем пад умовай, што усе нашае эміграцыйнае грамадзянства прыйдзе нам зь неадкладнай матарыяльнай помаччу. І мы верым, што нашыя суродзічы, якія ніколі не адмауляліся дапамагчы у кажнай карыснай нацыянальнай справе, і гэтым разам горача адгукнуцца на наш заклік і падтрымаюць свае роднае друкаванае слова.

Дык супольнымі сіламі забясьпечым існаваньне нацыянальнае прэсы—наймагутнейшага аружжа у нашым ідэалягічным змаганьні за Вольную й Незалежную Беларусь!

Рэдакцыя

Пачатак Друкарства у Беларусі

ДА 425—ЛЕЦЬЦЯ НАШАЙ ПЕРШАЙ ДРУКАРНІ

У месяцы сакавіку 1525 году, у Вільні, на цяперашняй Вялікай вуліцы, у доме тагачаснага віленскага бурмістра Якуба Бабіча, паявілася прыгожая, на добрай паперы, старанна прыаздобленая каляровымі пачатнымі літарамі ды размаляванымі застаукамі кніга. На загаловачнай балоне гэтае кнігі стаяу прыгожы напіс—«Апостал».

Для тагачасных жыхароу Вільні кнігі наагул ня былі бязумоуна нейкай вялікай навіною. У сталіцы такой абшырнай дзяржавы, як Вялікае Княства, было тады нямала ужо людзей ня толькі граматных, але навет і добра ачытаных, Але гэтую кнігу разглядалі аднак усе з асабліваю цікавасьцю. Прычына гэтага была тая, што яна ня была пісаная рукою, як бывала зауседы дагэтуль—гэта была кніга ДРУКАВАНАЯ, ды друкаваная у самой Вільні.

Вось гэты «Апостал»—гэта першая друкаваная на беларускай зямлі кніга. Друкарня у доме віленскага бурмістра Бабіча—гэта першая у Беларусі друкарня, закладзеная працаю доктара лекарскіх навук і філязофіі, палачаніна Францішка Скарыны.

Дык ад 1525 году адкрываецца новая пара у культурным жыцьці на Беларусі, пара друку. Ад гэтай пары друкаваная кніга пачынае усе часьцей паяуляцца побач дагэтуляшняй кнігі рукапіснай і з часам яе зусім выціскае.

Паколькі селета мінае якраз роуна 425 гадоу ад гэтага важнага культурнага здарэньня на нашай зямлі, будзе нам тут цікава успомніць аб значэньні друкарства наагул, ды бліжэй пазнаеміцца з умовамі, пры якіх яно некалі прыйшло на Беларусь, і з працаю ды жыцьцем нашага першадрукара—доктара Францішка Скарыны з Полацка.

Пачнем найперш ад самага Скарыны. Ен быу сынам полацкага мешчаніна Лукаша. Час ягонага нараджэньня, нажаль, нам ня ведамы. Можна толькі дагадвацца, што ен мусіу радзіцца нейдзе каля 1490 году. Быу ен праваслауным і пры хросьце атрымау імя Юрага. Пазьней, падчас сваіх студыяу на унівэрсытэтах заходняй Эуропы, прыбрау ен сабе другое імя—Францішка. Гэтым імекем пазьней і падпісвауся ен зауседы на усіх выдаваных ім кнігах. Таму пад гэтым іменем перайшоу ен і у гісторыю.

Першую навуку чытаньня й пісьма малады Скарына атрымау у доме бацькоу у Полацку. Ягоны бацька—рухлівы полацкі купец—веу жывы гандаль з тагачасьнымі гандлевымі цэнтрамі—Рыгаю й Вільняю. Відаць пры нагодзе нейкай гандлевай паездкі у Вільню пераяжджае туды й малады Скарына. магчыма што для далейшай навукі. Ды у Вільні прабыу ен тады нядоуга. Каля 1504 г. ен выпрауляецца у далейшую дарогу. Цяпер ен едзе вучыцца на найбліжэйшы ад нашых земляу тады Кракаускі унівэрсытэт. Вельмі здольны юнак ужо за два гады канчае там філязофію («сем навук вызваленых» —як тады гаварылася), атрымлівае навуковую ступень бакалаура і у 1506—г. пакідае й Кракау.

З Кракава. аднак, Скарына не вяртаецца яшчэ на сваю бацькаушчыну, як-бы можна было спадзявацца пасьля удалага заканчэньня унівэрсытэцкіх студыяу. Яго далей цягне навука. Аднаго унівэрсытэту яму мала. Смага веды гоніць яго далей, на Захад, на слауныя тады вышэйшыя школы Эуропы. Сяньня, нажаль, дакладна яшчэ ня высьнена, на якіх унівэрсытэтах ен вучыуся, але бясспрэчна пабывау ен у Чэхіі, у Нямеччыне і у Італіі ды здабыу нейдзе сабе дактарат філязофіі. Калі і дзе пазнау ен тайны лекарскіх навук—дагэтуль таксама ня выясьнена. Пасьля гадоу навукі у Кракаве ягоны сьлед чэзьне нам на цэлых шэсьць гадоу. Толькі з 1512 г. мы маем ужо дакладную вестку аб тым, што ен тады у Італіі.

У лістападзе гэтага году Скарына прыходзіць пехатою у горад Падую з зусім канкрэтнаю мэтаю—здабыць на слауным тады на усім Захадзе мэдычным факультэце Падуанскага Унівэрсытэту дыплем лекара. Вучыуся мэдыцыны аднак ен напэуна нейдзе у другім месцы, бо Падуанскі унівэрсытэт у тыя гады якраз быу закрыты дзеля ваенных нялада у. Таму можна было там толькі складаць эгзамены, але ня вучыцца.

Матарыяльна тады Скарыне паводзілася вельмі блага. Ягоны бацька у Полацку ужо памер і з дому малады вучоны ня меу ніякай помачы. Таму й прыйшлося яму ісьці у Падую пехатою і ня было навет чым заплаціць за дарагія эгзамены. На шчасьце у Падуі яго вельмі прыхільна сустрэу і па бацькаускy ім заапякавауся тамашні прыер др. Тодар Мусаці, які хутка пазнау і аца-

НЯМА ПАДСТАВАУ ДЛЯ ПЭСЫМІЗМУ

Ніколі у гісторыі палітычныя эміграцыі ня былі пакліканыя да адыграньня такой вялікай палітычнай ролі, як сяньняшнія эміграцыі з краеу, паняволеных бальшавіцкай Расеяй. Бо ніколі у гісторыі народы, што знаходзіліся пад чужой акупацыяй, ня былі у такой меры пазбауленымі усякіх магчымасьцяу выяуленьня собскае волі й собскіх думак, як сяньня народ беларускі й іншыя нерасейскія народы, якім судзіла доля стацца трагічнымі ахвярамі бальшавіцкага паняволеньня. Таму толькі эміграцыі гэтых народау маюць сяньня магчымасьць прамауляць ад іхнага імені перад вольным сьветам ды інфармаваць яго аб запрауднім палажэньні у іхных бацькаушчынах. Дык зразумела, што чым мацнейшая сяньня палітычная эміграцыя, тым больш эфэктоуная й пасьпяховая ейная дзейнасьць навонкі. А на выпадак вайны із Савецкім Саюзам роля палітычных эміграцыяу з Усходу будзе выключна вялікая.

Некаторыя эміграцыі з Усходу зьяуляюцца сяньня вельмі сільныя й багатыя колькасна, іншыя без парауканьня слабейшыя У гэтых дачыненьнях беларуская эміграцыя есьць адна із слабейшых, ня гледзячы на тое, што рэпрэзэнтуе яна вялікі шаснаццацімільенны народ. Гэты факт прыводзіць некаторых нашых суродзічау да глыбокага пэсымізму й падважвае іхную веру у собскія сілы. Яны на аснове нашай эміграцыйнай запрауднасьці прывыклі ацэньваць увесь беларускі народ і яго- ныя нацыянальныя магчымасьці.

Тымчасам гэткі падход да справы зьяуляецца зусім няправільным. Хаця слабасьць нашае эміграцыі у парауканьні з эміграцыямі іншых народау, навет зусім малых, як, прыкладам, прыбалтау, есьць фактам незапярэчным, чаго абсалютна няма патрэбы хаваць, то не ува усім аднак гэта зьяуляецца адлюстраваньнем таго стану, які быу на бацькаушчыне. Перад тым, як вынесьці агульную ацэну беларускае эміграцыі, трэба наперад здаць сабе справу з таго, як яна тварылася й якія этапы праходзіла на сваім шляху. Гэта паможа нам зразумець, што бадай ніводная эміграцыя не пацярпела столькі няудачау і не панесла столькі стратау, як у сэнсе нацыянальным, гэтак і фізычным, як эміграцыя беларуская.

Сярод нашых эмігрантау, што тым або іншым шляхам падчас апошняй вайны папалі на Захад, найбольш вартаснымі з нацыянальнага гледзішча былі тыя, што эвакуаваліся летам 1944 г. падчас бальшавіцкага наступу на Беларусь. Гэтая эміграцыя у бальшыні сваей складалася зь людзей нацыянальна выробленых і актыуных у антыбальшавіцкай дзейнасьці.

Вось-жа гэтая група нашае эміграцыі ня была вельмі вякікай сваей колькасьцю, якой яна павінна была-б быць пры больш менш спрыяльных умовах эвакуацыі. Прыкладам, на бальшыні тэрыторыі Украіны наступ бальшавікоу адбываўся паволі, а таму там былі больш менш магчымыя умовы эвакуацыі. У некаторых-жа акругах Украіны немцы падчас адступленьня прымусова эвакуоувалі у Нямеччыну пагалоуна усе насельніцтва. Зусім інакш было на Беларусі. Тут фронт пасоуваўся з маланкавай шыбкасьцю, што зь некаторых акругау ня тысячы ці дзесяткі тысячау, але толькі сотні людзей мелі шчасьце прабрацца на Захад.

Паколькі насельніцтва Беларусі славілася, як земляробскае, дык нямецкія улады галоуна й канцэнтравалі гэтую хвалю беларускае эміграцыі у найбольш земляробскай правінцыі Нямеччыны—Усходняй Прусіі. Згодна аблічэньняу самых немцау, там мела знаходзіцца звыш двухсот тысячау беларусау. Тварылі яны сабою такую вялікую масу, што Усходнюю Прусію навет самі немцы называлі «Вайсрутэнішэ Замэльштэле». Як ведама, у лютым 1945 г. уся Усходняя Прусія была раптоуна бальшавікамі адрэзаная, адкуль удалося прабрацца цераз лінію фронту або морскім шляхам на Захад усяго толькі паасобным адзінкам.

Наступным трагічным мамэнтам для нашае эміграцыі быу працэс рэпатрыяцыі. Помнім добра тыя жахлівыя часы, калі па Заходняй Нямеччыне разгульвалі, як у сябе дома, прадстаунікі МГБ у якасьці савецкіх рэпатрыяцыйных афіцэрау, калі з боку амэрыканскіх, ангельскіх і францускіх вайсковых акупацыйных уладау ня рэдкімі былі выпадкі прымусовае перадачы нашых людзей у савецкія рукі, калі на парадку дзенным былі самагубствы, надразаньне жылау ды іншыя жахлівыя спосабы, пры помачы якіх ратаваліся людзі, як маглі, абы толькі ня трапіць »на родину». Гэта быу час вялізарнай панікі, суматохі, няпэунасьці й дэзарыентацыі, спрычыненай так-жа й савацкай прапагандай, што многія нашыя людзі заангажаваныя у процібальшавіцкай дзейнасьці, ня маючы ніскуль помачы ані парады, невет дабравольна рэпатрыяваліся, уважаючы, што усероуна будуць высланыя прымусова, а тады помста з бальшавіцкага боку будзе яшчэ страшнейшай.

У гэты крытычны мамэнт грамадзкія дзейнікі іншых нацыянальнасьцяу нелегальна вялі ажыуленую разьясьняльную работу сярод сваіх суродзічау і адыгралі вялікую ролю у арганізаваньні й кансалідаваньні іх. У нас, трэба шчыра прызнацца, гэтая так адказная тады работа была праводжаная толькі прыпадкава некаторымі адзінкамі нашае інтэлігенцыі. Бальшыня-ж яе, замест інтэнсыунай дзейнасьці, у страху за с обскую скуру сядзела бязьдзейна, за шыушыся у чужыя лагеры й чакаючы там, што з усяго гэтага выйдзе. Засаблівым націскам трэба адзначыць, што пры акцыі арганізаваньня нашых людзей у тэй час мы ня бачылі дастоуна нікога, якія потым, калі небясьпека мінула, павылазілі із сваіх сховішчау з прэтэнсыямі да кіраунічых становішчау у створаных перад імі беларускіх арганізацыях, а крыху пазьней задэкляравалі сябе, як зарубежнікі.

Непасрэдным вынікам гэтых падзеяу рэпатрыяцыйнага пэрыяду было тое, што бальшыня беларусау, якія асталіся у Нямеччыне, пачала шукаць сабе апекі у чужых. Яны пазашываліся у чужанацыянальных, пераважна польскіх, лягерах, падаючы сябе за палякау ды нярэдка навет мяняючы сваю рэлігію з праваслаунай на каталіцкую для большага доказу сваей «польскасьці», каб такім спосабам ураватавацца ад прымусовай рэпатрыяцыі. Падпаушы пад чужы нацыянальны уплыу ды будучы здэзарыентаванымі варожай прапагандай, бальшыня гэтых людзей была страчаная назауседы для беларускае нацыянальнасьці.

Напасьледак апошняй, але ня менш важнай прычынай, якая вельмі адмоуна адбілася на беларускай эміграцыі, было тое, што альянцкія акупацыйныя улады у Нямеччыне, а за імі і улады УНРРА, доугі час не хацелі вызнаць беларусау за апрычоную нацыянальнасьць і адмауляглі ім усякіх нацыянальных правоу. Кіруючыся дзяржауным прынцыпам, яны вызнавалі толькі тыя нацыянальнасьці, якія перад 1939 г. мелі собскія дзяржавы. Беларусау-жа із Заходняй Беларусі аутаматычна залічалі да палякау, а з Усходняй—да расейцау або грамадзян СССР.

Такія несправядлівыя дачыненьні да нас акупацыйных уладау былі галоунай прычынай, што нашая грамадзкая, культурная й палітычная дзейнасьць на эміграцыі напатыкалася па вялізарныя перашкоды. Прыкладам, да часу вызнаньня беларусау за апрычоную нацыянальнасьць, што наступіла толькі у 1947 г., нельга навет было дастаць ліцэнзыі на беларускую газэту, а вызнаньне Беларускага Нацыянальнага Камітэту за афіцыяльнае прадстауніцтва беларускае эміграцыі у Нямеччыне наступіла яшчэ пазьней—толькі у 1949 г.

Дык калі мы возьмем увагу усе тут пераліченыя, у аснауным ад нас незалежныя перашкоды й няудачы, на якія напатыкала нашая эміграцыя, ды усестаронна разважым усе нашыя дасягненьні, як у нутраным жыцьці, гэтак і у дзейнасьці навонкі, дык пераканаемся, што няма падставау для пэсымізму.

Распараджаючыся вельмі сьціплымі сіламі, а яшчэ сьціплейшымі магчымасьцямі, нашая беларуская эміграцыя змагла за гэты час даканаць многа пазытыунага, як у Нямеччыне, так і у некаторых краінах ейнага новага асяленьня. А калі узяць яшчэ пад увагу адну спэцыфічную цяжкасьць, ня ведамую эміграцыям многіх іншых народау, што мы, будучы народам безьдзяржауным, ня маем належна узгадаваных ані палітычных ані грамадзкіх кадрау, дык сяньняшнія дасягненьні нашыя, створаныя жменькаю ахвярных адзінак пры дзейным падтрыманьні эміграцыйнае масы, пакажуцца проста вялізарнымі.

Гэта найлепшая зарука таго, што нашая эміграцыя, якая прапарцыянальна да сваей колькасьці і сілау адыграла паважную ролю у беларускай нацыянальна—вызвольнай справе на чужыне у пэрыяд дзейнасьці для яе няспрыяльны, зможа у вельмі вялікай меры прылажыцца да будовы нашае дзяржаунасьці, як прыйдзе для гэтага адпаведны час.

Алесь Крыга

Сьмерць Змагара за вызваленьне Украіны

(Заканчэньне)

прыраунаная толькі да іншых выдатных папярэднікау генэрала Чупрынкі, якімі былі атаман Сымон Пятлюра й палкоунік Ауген Канавалец, што таксама былі замардаваныя агентамі чырвоне Масквы.

Страта ген. Чупрынкі — гэта страта ня толькі Украінскага Народу, але й усіх волялюбных народау, што знаходзяцца у бальшавіцкай няволі й змагаюцца за свае вызваленьне. Таму есьць гэта таксама стратай і для Беларускага Народу, які, падобна, як Народ Украінскі, бесьперапынна змагаецца з адным і тым самым ворагам за свае вызваленьне й дзяржаўную незалежнасьць. Дзеля гэтага й мы, Беларусы глыбака адчулі сьмерць ген. Чупрынкі й выказваем на гэтым месцы Украінскаму Народу свае найглыбейшыя спачуваньні.

Як паведаміла Інфармацыйнае Бюро УГВР, галоунае камандаваньне над Украінскай Паустанскай Арміяй пераняу адзін з найбліжэйшых супропоунікау забітага генэрала Чупрынкі, палкоунік Васіль Каваль.

ШУКАЮЦЬ

Сына Тарасэвіча Янку, дачку Тарасэвіч Юлю, Тарасэвіч Насту, Тарасэвіч Тацьяну, вывезеных у Нямеччыну у 1944 г. Усіх, ведаючых пра іхны лес, просім паведаміць на наступны адрас:

Mr. Tarasevic Stefan, 5, Parkcliffe Road, Undercliffe, Bradford, Yorks, England

---

ніу нязвычайныя здольнасьці Скарыны ды памог яму атрымаць дазвол на зданьне эгзамену на доктара лекарскіх навук бясплатна.

Захаваны летапіс Падуанскай акадэміі а тых часоу перадае нам нам жыва, з захапленьнем і прызнаньнем апісаны урачысты ход Скарынавых эгзаменау, якія трывалі 5 дзен часу. 5 лістапада 1512 г. др. Мусаці склікау на 5 ую гадзіну па паудні паседженьне мэдычнага факультэту у касьцеле сьв. Урбана. На гэтым паседжаньні Мусаці прамовіу да калегіі наступнымі словамі:

«Паважаныя й міласьцівыя панове дактары! Прычына скліканьня Вашых міласьцяу такая: есьць тут нейкі дужа вучоны юнак, доктар вызваленых навук, Францішак, сын Лукаша Скарыны з Полацка, беларус («ругэнус») надта бедны, які зь нязвычайна далекіх краінау, магчыма з-за больш тысячы міляу ад гэтага слаунага места, дзеля паўлічэньня славы й чэсьці ягонае, а таксама гэтай школы й калегіі нашай, прыйшоу сюды пехатою і хацеу-бы атрымаць ад калегіі нашай ступень доктара мэдыцыны бясплатна».

Пасьля гэтакай прамовы Мусаці, быу паклікаены на паседжаньне і прадстаулены для усей калегіі сам кандыдат на доктара, Францішак Скарына. На усіх ен зрабіу вельмі добрае уражаньне і у выніку гэтага просьба Скарыны была выраршаная на ягоную карысьць. Калегія пастанавіла дапусьціць яго да лекарскіх эгзаменау.

Пасьля сканчэньня эгзаменау Скарына быу аднагалосна прызнаны годным атрыманьня ступені доктара мэдыцыны, што калегіяю і было зараз-жа зроблена у вельмі урачыстай форме.

І пасьля атрыманьня тытулу доктара мэдыцыны Скарына аднак не сьпяшаецца вяртацца на сваю бацькаушчыну, Некалькі гадоу пра яго ізноу нічога ня чуваць. Але у 1517 г. ен знаходзіцца у Чэхіі, у Празе, і робіць там вялікую справу—перакладае на беларускую мову і друкуе кнігі рэлігійнага зьместу. У першую чаргу ен бярэцца за пераклад і друк «кнігі кніг», як тады звычайна гаварылася,—за друк самой Бібліі.

Друкарства у тую пару было яшчэ новаю, мала ведамаю справаю. Ува усей Беларусі, як і на усім усходзе Эуропы кнігі тады яшчэ марудна перапісваліся рукою. Перапіскаю кнігау займаліся перадусім манахі у манастырох.

Купіць кнігі маглі тады таму толькі багатыя, перадусім магнаты, духавенства ды багацейшыя мяшчане. Для сялян яны практычна ня былі дасгупныя і дзеля вызокай іх цаны, і дзеля няуменьня чытаць. Да гэтага кнігі спачатку пераважна пісаліся у чужых, незразумелых для народу, мовах. На Захадзе—палаціску, на Усходзе—пацаркоуна—славянску. У Беларусі з часам мова царкоуна—славянская была падмененая у кнігах сьвецкіх тагачаснаю моваю беларускаю. Толькі рэлігійныя кнігі да Скарыны друкаваліся у нас і далей срога паводля старой традыцыі, г. зн. пацаркоуна-славянску.

Каля палавіны XУ ст. немец Еган фон Гутэнбэрг даходзіць да думкі, што куды прасьцей будзе кнігі не перапісваць, а іх друкаваць, нарэзаушы ці адліушы адпаведную колькасьць літарау, зь якіх можна складаць патрэбныя сабе словы, радкі й цэлыя балоны кніжкі. Пасьля такі злажаны набор безь вялікага труду можна на друкарскай машыне адціснуць у сотнях і тысячах патрэбных лістоу, а шрыфт ужыць для далейшага набору. Першую сваю кнігу Гутэнбэрг аддрукавау у 1440 г. Вынаход друку меу вялізарнае значэньне для далейшага пашырэньня кнігау, а праз гэта і для далейшага разьвіцьця асьветы, культуры й навукі.

Вось у сваей вандроуцы па краінах заходняй Эуропы у пагоні за ведаю быстры розум Скарыны і зьвярнуу увагу на гэты новы важны вынаход. Ен добра ацаніу перадусім вялікае культурна — гістарычнае значэньне гэтага вынаходу і для зямляу сваей роднай Беларусі. Таму ен на чужыне і бярэцца за вывучэньне гэтага «мастацтва над мастацтвам», як назвау друкарства сам ягоны вынаходнік Гугэнбэрг. Ды Скарына адначасна зразумеу яшчэ і другі вельмі важны факт, што масавая кніжка, якую пазваляла даць народу друкарская тэхніка, можа мець толькі тады ход і толькі тады можа споуніць свае заданьне, калі яна буде пісаная у мове зразумелай для народу, у ягонай роднай мове. Толькі тады зможа іх кажны чытаць і разумець. Толькі тады усе карыснае, добрае, што маюць у сабе кніжкі, зможа быць прысвоенае усімі, усім народам, толькі тады пашырыцца асьвета і навука, толькі тады пойдзе шпаркім крокам поступ людзкой культуры.

Дзеля гэтага вось Скарына кнігі ня толькі друкуе, але друкуе іх у мове свайго народу. Як на тэныя часы, калі агульна уважалася яшчэ, што для навукі і кнігау, асабліва рэлігійных, годныя толькі некаторыя выбраныя мовы, як грэцкая, лацінская, царкоуна—славянская,—як на тую пару крок Скарыны быу адважным чынам.

Справа бясспрэчная, што Скарына быу чалавекам глыбака веруючым і набожным. Тым ня менш аднак перакладау і друкавау ен біблію і іншыя рэлігійныя кнігі ня столькі дзеля рэлігійных, колькі дзеля агульнаасьветных і культурных мэтау. У кажным выпадку друкавау ен іх не для царквы і духавенства, бо тыя па старой традыцыі і надалей цьверда трымаліся у царкоунай службе толькі кнігау у царкоуна-славянскай мове. Друкавау ен іх толькі і выключна для народу, як ен у прыпісцы да кажнай сваей кнігі увесь час паутарае—«людзям паспалітым (г. зн. простым) к добраму навучэнію»

Як добра відаць із шматлікіх ягоных прыпісак і тлумачэньняу да розных выданых ім кнігау Бібліі, ен увесь час думае аб тым, што Біблія ня толькі сьвятая кніга усіх хрысьціян, якую трэба чытаць «Богу ка чці», але што гэта і твор першараднай літаратурнай вартасьці, што гэта і бяздонная крыніца усялякай карыснай навукі, якая праз тысячылецьці, доугімі людзкімі пакаленьнямі, у ей накапілася.

Такія карысьці бачыу Скарына з чытаньня Бібліі. З узвышанай думкаю служэньня свайму народу Скарына і пачынае у Празе друк Бібліі пабеларуску. Праца была бязумоуна вялікая і ня легкая Прыходзілася і перакладаць, і гатаваць няісн уючы яшчэ, а патрэбны для друку, шрыфт, рабіць набор, і у канцы друкаваць. Ды сваей працы ен нешкадуе, бо ей прысьвечваюць узвышаныя, дабром народу і шчырым патрыятызмам абумоуленыя, мэты. Аб найважнейшым, галоуным матыве сваей няутомнай працы сам Скарына у прыпісцы да свайго «Псалтыра» гаворыць гэтак: «к пажытку паспалітага добрага, найбольш з тае прычыны, іжэ мяне міласьцівы Бог з таго языка на сьвет пусьціу».

(Заканчэньне у наступным нумары)

СЫМОН БРАГА

Навука з Карэі

(Заканчэньне)

вынікі маглі-б быць трагічныя. Абаронныя пляны Захаду, як разбудова ягонае арміі, гэтак і выпрадукаваньне дастатковае колькасьці зброі разьлічаныя не на кароткія месяцы, але што найменш на тры гады. Заходнія дзейнікі уважаюць, што раней Саветы не адважацца непасрэдна заатакаваць Захад, бо на працягу гэтага часу ня змогуць яшчэ дагнаць Амэрыкі у прадукцыі атамнае бомбы.

З НАД РЭЙНУ НАД ЭЛЬБУ

Да узьнікненьня карэйскае вайны на Захадзе агульна уважалася, што на выпадак бальшавіцкае агрэсыі на Заходнюю Эуропу дзяржавы Атлянтычнага пакту будуць бараніцца на Рэйне, аддаючы такім чынам усю Нямеччыну бяз бою, а у выпадку няутрыманьня лініі на Рэйне за другую абаронную лінію уважаліся Пірынэі. Прычынай такога катастрафальнага пляну было тое, што Захад не хацеу узбраіваць Заходняй Нямеччыны ня толькі таму, што баяуся адраджэньня нямецкага імпэрыялізму, але й дзеля таго таксама, што уцягваючы Нямеччыну у сыстэму супольнае абароны, мог-бы прычыніцца да большага напружаньня дачыненьняу з Саветамі.

Але камуністычная агрэсыя у Карэі й выразная загроза такой-жа самай агрэсыі на нямецкай тэрыторыі у сувязі з поунай саветызацыяй і рэмілітарызацыяй Усходняй Нямеччыны, змусіла Захад вырачыся палітыкі «статусу кво» і у дачыненьні да нямецкай праблемы.

Першым канкрэтным крокам, зробленым заходнімі альянтамі у гэтым кірунку, есьць дазвол на павялічэньне паліцыі Заходняй Нямеччыны да разьмерау, каб яна змагла пасьпяхова абараніцца перад нападам усходня-нямецкай паліцыі, якая фактычна зьяуляецца добра абвучанай і узброенай нямецкай камуністычнай арміяй. Наступным важным этапам у гэтай справе есьць пастанова прэзыдэнта Трумана аб высылцы у Заходнюю Эуропу, у тым ліку і у Заходнюю Нямеччыну значнай колькасьці амэрыканскіх збройных сілау. Згодна паведамленьня нямецкіх урадавых колау, амэрыканскія збройныя сілы у Нямеччыне будуць павялічаныя да 10-12 дывізыяу. Адначасна Ангельшчына, Бэльгія й Францыя таксама павялічаць у Нямеччыне свае гарнізоны.

Але найважнейшым мерапрыемствам была пастанова трох міністрау замежных справау ЗША, Вялікабрытаніі й Францыі на нядаунай канфэрэнцыі у Нью-Ерку аб прыняцьці Заходняй Нямеччыны у склад сям'і вольных народау, прывярненьні ейнае сувэрэннасьці й загарантаваньні ейнае бясьпечнасьці. У камунікаце, выдадзеным у гэтай справе, сказана даслоуна, што «Заходнія дзяржавы будуць уважаць кажны збройны напад на саюзную нямецкую рэспубліку або на Бэрлін, адкуль ен ня прышоу-бы, за напад проціу самых сябе». Практычна гэта абазначае прыняцьце Заходняй Нямеччыны й Бэрліна да Атлянтычнага пакту й загарантаваньне ейнае абароны перад савецкай агрэсыяй.

Рада 12 міністрау Атлянтычнага пакту у сваей пастанове аб стварэньні супольнай эурапэйскай арміі прадугледзіла удзел у ей і Нямеччыны, хаця практычнае правядзеньне у жыцьце гэтага пункту яшчэ адкладзена да вырашэньня Абароннай Камісіі Пакту.

Усе гэтыя мерапрыемствы у дачыненьні да Заходняй Нямеччыны абазначаюць, што лініяй абароны Заходняй Эуропы есьць ужо ня Рэйн, але Эльба, і што у гэтай абароне вызначаецца Нямеччыне адпаведная роля.

СУПРАЦЬ ПЯТЫХ КАЛОНАУ

Галоунай зброяй бальшавізму, пры помачы якой мог ен выклікаць дэзарыентацыю й хаос сярод усіх дзяржавау дэмакратычнага сьвету, зьяуляюцца ягоныя пятыя калены—камуністычныя партыі гэтых дзяржавау, што знаходзяцца на услугах Крамля й праводзяць ягоную праступную работу. Як шляхам ілжывай прапаганды й дэмагогіі. гэтак і пры помачы актау сабатажу й шпіенскай дзейнасьці яны значна паралізуюць нармальнае жыцьце гэтых дзяржавау і абніжаюць іхную абароназдольнасьць.

Заходні сьвет, верны прынцыпам дэмакратызму, да нядауняга часу талеравау у сябе падрыуную работу бальшавіцкіх пятых каленау і афіцыйных савецкіх агентау навет тады, калі дзейнасьць іхная насіла зусім яуны антыдзяржауны характар. Для нас проста незразумелымі былі такія выпадкі, калі яшчэ два месяцы таму назад на Трэфэльгэр Сквэры у Лендане дазваляліся публічныя выступленьні яунага бальшавіцкага агента й зацятага ненавісьніка Захаду—Ільлі Эрэнбурга, які пад ахаронаю ангельскае паліцыі даказвау жыхаром Лендану, што іхны урад есьць агрэсарам і падпальшчыкам вайны, а Савецкі Саюз нявінным апосталам міру. І гэта дзеілася у самы разгар карэйскае вайны, калі Ангельшчына была у стане пасрэднае вайны із Савецкім Саюзам на Карэі.

Аднак зразуменьне Захадам запраудкае сутнасьці карэйскіх падзеяу прывялі яго да рашучасьці у змаганьні з бальшавіцкімі агентурамі у сябе дома. Першая слова сказала і у гэтай справе Амэрыка, дзе ужо ад даужэйшага часу жыва дыскутавалася справа абароны перад камунізмам унутры краіны.

Амэрыканскі кангрэс і сэнат пасьля доугае валакіты, спрычыненай цераз вэто прэзыдэнта Трумана, прынялі апошнім часам вой-стры антыкамуністычны закон, званы «Антыкомуніст Біль», дзякуючы якому Амэрыка зможа пасьпяхова змагацца із сваім нутраным ворагам. Закон гэты забавязвае камуністычныя арганізацыі й арганізацыі камуністычнага фронту рэгістраваць сябе й сваіх сяброу у Гэнэральнага Пракурора. Закон упаунамочвае гэнэральнага пракурора ізаляваць камуністых і асаджваць іх у канцэнтрацыйных лягерах падчас вайны, інвазіі або паустаньня. Згодна гэтага закону камуністыя ня могуць аставацца на дзяржауных становішчах і падлягаюць многім іншым агранічэньням.

У шмат якіх эурапэйскіх краінах так сама прыймаюцца розныя мерапрыемствы дзеля змаганьня з камуністычнымі пятымі каленамі, якія у вялізарнай меры паралізавалі іхнае нармальнае разьвіцце й адыгрывалі ролю другога фронту чырвонае Масквы.

ВЫВАДЫ Й ПРАГНОЗЫ

Карэйская вайна, хаця каштавала шмат крыві й матарыяльных стратау, у сваім канчальным выніку была пазытыуным фактарам. Яна прабудзіла заходні сьвет ад зманлівых ілюзыяу, якімі ен жыу дагэтуль, пераканала яго аб жахлівых памылках ягонае палітыкі у дачыненьні да Саветау і прымусіла распачаць шыбкія й станоукія крокі у кірунку павялічэньня сваей мілітарнай сілы, як і перастауленьня сваей палітыкі на іншыя рэйкі.

З другога боку бліскучая перамога арміі Задзіночаных Нацыяу у Карэі ганебна скампрамітавала Савецкі Саюз перад цэлым сьветам і абнізіла ягоны аутарытэт перад народамі далекаусходняй Азіі. Таму Саветы, каб сьціраваць увагу у іншы бок, трубяць цяпер на увесь сьвет, што яны не умяшаліся у гэтую вайну й былі увесь час нэутральнымі, каб такім спосабам ўратаваць мір. Але для нікога ужо не сакрэт, што іменна яны гэтую вайну справакавалі.

Падзеі апошніх гадоу няухільна сьветчаць аб тым, што Саветы усімі сіламі імкнуцца распаліць новую сусьветную вайну, каб у выніку яе запанаваць над сьветам. Але як паказала Карэя, яны у гэтую вайну у ейнай першай фазе непасрэдна ня увойдуць бо тады увесь ваенны цяжар прыйшлося-б несьці на собскіх плячох. Здаючы сабе добра справу з таго, што гэтыя плечы за слабыя, яны хацелі-б спачатку моцна аслабіць сілы Захаду, галоуна Амэрыкі, у іхнай зацятай вайне зь іншымі народамі, і толькі тады выступіць самым із сваімі сьвежымі сіламі, калі іхная перамога была-б ужо пэунай. Такія самыя пляны прысьвечвалі Саветам і у другую сусьветную вайну, у вялікай меры імі-ж справакаванай ведамым пактам Молатау—Рыбэнтроп, і толькі Гітлер, заатакаваушы раптоуна Савецкі Саюз, надау іншы ход падзеям.

Карэйская вайна была бальшавікамі справакаваная у надзеі, што удасца уцягнуць у яе чырвоны Кітай. Але выдаецца ужо мала праудападобным, каб Мао-Тсэ-Тунг пайшоу на гэтую авантуру. Таму Саветы будуць цяпер старацца распаліць новы ваенны канфлікт дзесьці у іншым месцы ці месцах Далекага усходу, тым больш, што там ужо ад даужэйшага часу вядуцца інсьпіраваныя й успамаганыя імі дамашнія войны у Індакітаі, Інданэзыі, Філіпінах і на Маляях. Адным з такіх месцау стауся ужо Тыбет, дзе распачалася апошнімі днямі агрэсыя з боку камуністычнага Кітая Актывізацыя каумністычнай партызаншчыны у Індакітаі ня выключае, што пасьля Карэі іменна тут разгарыцца новае полымя вайны на Усходзе. Яшчэ таксама не выглядае, каб новым запальным пунктам была Эуропа, бо тады нельга ім было-б даужэйшы час захаваць сваю нэутральнасьць, а з аднэй усходняй Нямеччынай Заходняя Эуропа хутка справілася-б навет і без Амэрыкі.

Такі далейшы ход падзеяу прадсказвае легіка сяньняшняга дня. Але ведама, што палітыка не зауседы йдзе у пары зь легікай, і таму зусім ня выключаныя розныя неспадзеукі, сяньня зусім непрадбачаныя. Бліжэйшая будучыня пакажа, якой каляінай пакоцяцца далейшыя выпадкі.

(—іч)

Зь Беларускага жыцьця

БЕЛАРУСКА — ГРУЗІНСКА — УКРАІНСКІ КЛЮБ

13 верасьня селета у Мюнхэне заснавауся Беларуска Грузінска—Украінскі Клюб, мэтаю якога будзе паглыбленьне культурнай і навуковай сувязі між трыма нацыянальнасьцямі шляхам ладжаньня супольных рэфэратау, зборак і супрацоуніцтва наагул на асновах хрысьціянскага сьветапагляду. У Кіраунiцтва Клюбу выбраныя наступныя асобы: праф. Шчэрбакіускі (украінец)—старшыня, праф. Метравэлі (грузін)—заступнік старшыні, Япіскап БАПЦ Васіль (беларус)—другі заступнік старшыні, О. Калінік (украінец)—сакратар. Апрача гэтага у склад сяброу Кіраунiцтва уваходзіць яшчэ беларус мгр. П, Манькоускі.

НОВЫ БЕЛАРУСКІ ЧАСАПІС

У мінулым месяцы паявіуся у Рыме першы нумар новага беларускага рэлігійнага каталіцкага месячніка «Зьніч», выдаванага й рэдагаванага ведамым заслужаным беларускім нацыянальным і рэлігійным дзеячам ксяндзом драм П. Татарыновічам.

Часапіс выдаецца беларускай лацінкай і зьмяшчае у сабе артыкулы й зацемкі на рэлігійныя й нацыянальна—грамадзкія тэмы. Асобным дадаткам далучаецца да часапісу пераклад на беларускую мову ведамай повесьці Г. Сенкевіча з жыцьця першых хрысьціян «Кво Вадіс», зроблены кс. др. Татарыновічам.

Жадаючы новаму часапісу посьпеху у ягоным далейшым разьвіцьці, нельга аднак не адзначыць і некаторых адмоуных мамэнтау, якімі есьць у часапісе мова і стыль. Мова зьяуляецца пераладаванай штучнымі наватворамі, незауседы адказваючымі духу беларускае мовы, словамі запазычанымі з чужых мовау, як і абстракцыйнымі выражэньнямі. Часта цяясны й заблытаны стыль мовы робіць часапіс цяжка даступным для цростага чытача.

Зьвяртаем мы на гэта увагу не із мэтаю дакору, але із нашага нацыянальнага абавязку. У эміграцыйных умовах жыцьця, калі людзі, а разам зь імі й іхная мова легка падпадаюць пад уплыу асыміляцыі, мы павінны з асаблівай руплівасьцю адносіцца да роднае мовы й дбаць аб ейную чысьціню. З другога боку робім гэта із шчырае зычлівасьці для часапісу, каб у наступным нумары гэтыя памылкі не паутарыліся, што бясспрэчна толькі спрычыніцца да большае папулярнасьці часапісу.

Цана аднаго эгзэмпляра «Зніча» — 20 ам. цэнтау. Выпісваць напасрэдна з Рэдакцыі, адрас якой наступны:
Roma, via Corsica 1, Italia.

Новая Беларуская Газэта у ЗША

Як даведваемся, апошнім чысам выйшау першы нумар беларускай газэты у Нью-Ерку „Беларус“. Сваей ацэны гэтае газэты, нажаль, падаць яшчэ ня можам, бо да гэтага часу мы яе яшчэ не атрымалі.

ПЕРАСЬЛЕДВАНЬНЕ РЭЛІГІІ НА БАЦЬКАУШЧЫНЕ

Як падало радые Парыж 21 верасьня селета, віленская каталіцкая катэдра нядауна была замененая бальшавікамі на клюб, у якім адбываюцца бальшавіцкія прапагандовыя зборкі й прадстауленьні.

Канцэрт-Вечар АБН

10 верасьня у Ольдэнбургу (брытанская зона Нямеччыны) у лягеры Омштэдэ быу зладжаны мясцовым гуртком АБН супольны беларуска—украінска—латыніскі канцэрт. Беларускую частку выконвалі камэрны сьпявак Юры Сеньноускі і кампазытар Алесь Карповіч. У праграме, апрача песьняу народных, выконваліся галоуна патрыятычныя песьні, як „Засьцілау туман даліны“, „Жыу на сьвеце Лявон“, „Пад гоман вяселы“, „Гэй, народзе. устань“ і іншыя. Праф. Карповіч адыграу на фартапіяне некалькі собскіх кампазыцыяу. Слухачы—жыхары мясцовага й суседніх лягерау ДП, пераважна латышы—вельмі цепла прынялі выканальнікау і няраз шчодра—гучнымі воплескамі выклікалі іх на паутарэньне.

Гэты культурна—ідэевы вечар бясспрэчна споуніу сваю мэту—узмацавау цясьнейшую лучнасьць паміж народамі з фронту АБН.

Украінскі вольны унівэрсытэт прызнаны нямецкім урадам

Рэктарат Украінскага Вольнага Унівэрсытэту у Мюнхэне паведамляе, што Баварскі дзяржауны міністар культуры й асьветы др. Гундгаммэр прызнау Украінскаму Вольнаму Унівэрсытэту у Мюнхэне дэкрэтам Но. 60710 з 16 верасьня 1950 г. усе акадэмічныя правы. На падставе закону з 7. 6. 1939 гэты дэкрэт дазваляе ужываньне усіх надаваных Украінскім Вольным Унівэрсытэтам акадэмічных тытулау і прызнае яму права навучаньня нараўні зь нямецкімі высокімі школамі Гэтае права абавязвае на тэрыторыі усей Саюзнай Нямецкай Рэспублікі, згодна зь нямецкай канстытуцыяй. Гэты дэкрэт есьць вынікам доугіх стараньняу і працы кіраунiцтва Унівэрсытэту, якое ад самых пачаткау існаваньня Унівэрсытэту у Мюнхэне старалася забясьпечыць украінскай высокай школе адпаведныя правы.

НАШЫЯ ПРАДСТАУНІЦТВЫ ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ

1. У Бэльгіі:
Mr. M. Vostrikau, 8, Place Hoover,
Louvain, Belgique.

2. У Ангельшчыне:
Association Whiteruthenians of Grait Britain
52, Penn Road, Holloway, London, N. 7,
England

3, У Францыі:
Mr. Nikolaj Lysucha, 8 R-Gambetta,
St. Quen, Seine, France.

4. У ЗША:
Mr. Jan Stankievic, 325 East 100 Street,
New-York 29, N.Y. U.S.A.

5. У Канадзе:
Mr. Joseph Pitushka, 131 Manning Ave,
Toronto, Ont. Canada.

6. У Аргентыне:
Mierlak Konstantin, C. Rivadavia 1291,
Buenos-Aires, Argentina.

7, У Аустраліі:
Mr. Nicolai Skabiej, 110 Grey Street,
East Melbourne, Victoria, Australia.

Непасрэдна з гэтых прадстауніцтвау просім нашых суродзічау выпісваць „Бацькаушчыну“ як і высылаць грошы за падпіску ды ахвяры на Выдавецкі Фонд нашае газэты.

Whiteruthenian News Paper „The Fatherland“ Authorized by EUCOM Hq. Civil Affairs Div[illegible] 1. January 1950, Nr. UNDP 225 Circulation 3500 copies. Responsible Publisher: Wladimir Bortnik. Printed by Georg Jakob, München 8, Pütrichstr. 3a.

Administration Weißruthenischer Zeitung „Backauscyna“, (13b) München - Feldmoching, D.P. Lager B. 140—6. U.S.-Zone Germany.